

بافت تاریخی تبریز در دست سودجویان/محو تدریجی نشانه‌های تمدن

شهر تبریز را می‌توان یکی از تاریخی‌ترین شهرهای کشور به شمار آورد که نشانه‌های متعددی از تاریخ و تمدنی کهن در آن وجود دارد ولی متأسفانه این بافت در حال حاضر توسط عده‌ای سودجو در حال تغییر است.

شهر تبریز را می‌توان یکی از تاریخی‌ترین شهرهای کشور به شمار آورد که نشانه‌های متعددی از تاریخ و تمدنی کهن در آن وجود دارد ولی متأسفانه این بافت در حال حاضر توسط عده‌ای سودجو در حال تغییر است. به گزارش خبرنگار مهر، ایجاد بازارچه‌هایی در امتداد دروازه‌های هشت گانه تبریز اساس توسعه این شهر را تشکیل می‌دهند. کل بافت این شهر از دیرباز به تعدادی محله تقسیم شده که تعداد و نام این محله‌ها طی تاریخ طولانی، تغییرات زیادی داشته است.

خیابان‌های قدیمی و سنتی را از بین برده با این همه در بین کوچه پس کوچه‌های قدیمی شهر و خیابان‌های قدیمی می‌توان به وضوح معماری قدیمی شهر را که از آن‌ها آثاری هر چند کم‌رنگ بر جا مانده است، مشاهده کرد. بافت قدیمی شهر از شمال به محله دوده چی (خیابان شمس تبریزی)، از جنوب به محله لیلایا و چرنداب، از شرق به خیابان ثقة الاسلام و خاقانی و از غرب به راسته کوچه و شریعتی محدود می‌شود.

محلات قدیمی تبریز همچنان پابرجا در اذهان مردم

با وجود تغییرات زیاد در بافت شهر تبریز، نظام محله بندی تاریخی آن در بسیاری موارد پابرجاست و هنوز هم می‌توان محلات قدیمی آن را همانند گذشته پرفروغ یافت.

نظیر محله باغمیشه در شرق شهر و بالای رودخانه قرار دارد که بیلانکوه، قله، پل سنگی و ششگلان از کوی‌های آن به شمار می‌روند.

محله خیابان که از کوی‌های آن می‌توان مارالان، غیاث (قیاس) و کمش قیه (دمشقیه) را نام برد. محله نوبر که بخش‌های جنوبی بافت شهر را در غرب محله خیابان در بر می‌گیرد که قسمت بسیار کوچکی از آن در پیرامون دروازه نوبر در درون بارو قرار داشته و مقصودیه شناخته شده ترین کوی آن است. محله مهادمهین که در جنوب و جنوب غربی هسته مرکزی شهر قرار دارد که کوی‌های متعددی مانند چرنداب (چهارانداب)، لیلایا (لیل آباد)، اهراب و ارمنستان بخش‌های آن به شمار می‌روند. محله قره آغاج که گستره باغ‌ها و زمین‌های واقع در غرب شهر را در برمی‌گیرد و بخشی از آن کوچه باغ نامیده می‌شود و در سمت غرب، بخش‌های خطیب، آخونی و شام‌غازان در محدوده آن قرار دارند.

بازار تبریز گواهی بر اصالت تجارت و معماری شهر تبریز

درون هسته مرکزی قدیمی شهر، بازار تبریز قرار گرفته است که با وسعتی معادل یک کیلومتر مربع از تیمچه‌ها، سراها، دالان‌ها، مساجد و حمام‌ها تشکیل شده است.

بازار سنتی تبریز یکی از نمونه‌های منحصر به فرد از لحاظ معماری بوده و بزرگترین بازار مسقف جهان است، این بازار خاطرات ناگفته فراوانی در دل خود دارد و کوچه پس کوچه‌های پیچ در پیچ آن، آشنای هر کودک و پیر تبریزی است. مجموعه بازارتبریز که قدمت آن به قرن چهارم هجری قمری می‌رسد، به عنوان یکی از زیباترین و بزرگترین بازارهای به هم پیوسته، گواهی زنده بر اصالت تجارت و معماری در مشرق زمین است.

از معروف ترین راسته‌های بازار تبریز می‌توان به بازار امیر، بازار کفاشان، بازار حرمخانه، راسته بازار، یمن دوز بازار، بازار حلاجان، قیزبستی بازار (قیز بسط بازار)، بازار سراجان، راسته کهنه، بازار کلاه‌دوزان، دلاله زن بازار، بازار صادقیه، بازار مسگران، بازار حاج محمد حسین، بازار مشیر، بازار صفی، بازار میر ابوالحسن، رنگلی بازار، بازارچه دوده چی (شتربان) و بازارچه خیابان اشاره کرد. از جهانگردان به نامی که بازار را در اعصار و قرون مختلف دیده و توصیف نموده اند می‌توان مقدسی در قرن چهارم، یاقوت حموی و مارکوپولو قرن هفتم، ابن بطوطه و حمدالله مستوفی قرن هشتم را نام برد.

تمامی ارگان‌ها برای احیای بافت تاریخی شهر بسیج شوند

با وجود قدمت بسیار طولانی شهر تبریز و بافت جالب تاریخی آن، مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان از قرار گرفتن بافت‌های تاریخی شهر تبریز در دست سوداگران زمین و مسکن خبر می‌دهد.

فرزین حق پرست با اشاره به اینکه نام بافت تاریخی شهر تبریز به بافت فرسوده تغییر یافته، گفت: همین مساله بهترین فرصت را برای سوداگران زمین و مسکن فراهم کرده است تا از این تغییر نام برای سوءاستفاده از خانه‌های تاریخی شهر وارد عمل شوند.

وی ادامه داد: بافت تاریخی شهر تبریز نیاز به توجه دارد که این امر جز با تلاش شهرداری‌ها و دستگاه‌های اجرایی محقق نمی‌شود.

شود زیرا هر گونه صدور پروانه ساخت و سازه‌های مرتفع و تراکم فروشی سبب خواهد شد تا افراد سوداگر از این فرصت سوءاستفاده بیشتری کنند.

مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان با اشاره به اینکه این اداره کل تمام سعی خود را برای محافظت از این بافت به کار خواهد بست، گفت: بخشی از بافت تاریخی تبریز که باقی مانده است باید با دقت هر چه تمام احیا شود. وی ادامه داد: از شهرداری ها و دیگر ارگان ها می خواهیم برای احیای بافت تاریخی تبریز از مشاوران و متخصصان فنی این اداره کل استفاده کنند تا بیش از این شاهد تخریب این بافت نباشیم.

حق پرست افزود: از شهرداری ها توقع داریم نسبت به جاذبه های تاریخی این بافت توجه بیشتری داشته باشند و از سوی دیگر، ساختمان های تجاری و مسکونی در بافت تاریخی شهر می بایست به دو طبقه کاهش یابند.

وی با اشاره به اینکه به جای تراکم فروشی و کسب درآمد از طریق آن می توان به فکر درآمدزایی گردشگری این بافت باشیم، گفت: با افزایش ارزش فرهنگی و گردشگری این مناطق و جایگزینی درآمد از راه گردشگری به جای تراکم فروشی، شاهد رونق کسب و کار و اشتغال زایی خواهیم بود.

خانه های تاریخی که می توانند تبریز را قطب گردشگری کشور کنند

قدمت بیشتر خانه های تاریخی تبریز به دوران پس از قاجار می رسد زیرا تمام بناهای تاریخی و دیدنی پیش از این زمان در شهر تبریز در آخرین شب سال ۱۱۹۳ هجری و در آغاز دوره قاجاریه بر اثر وقوع زمین لرزه ای هولناک تخریب شدند و شهر تبریز به ویرانه ای از خرابه ها تبدیل شد.

البته برخی از بناهای محکم و استوار همچون ارک علیشاه، بازار تبریز، مسجد استادشاگرد، مسجد جامع و مسجد کبود با وجود آسیب های فراوانی که دیدند، باقی ماندند.

پس از وقوع زمین لرزه سال ۱۱۹۳ هجری و در آغازین سال های دوره قاجار، ساخت و ساز در شهر تبریز رونق گرفت و مردم بروی خرابه های تبریز ویران شده، شهری نو با خانه هایی زیبا و جالب بنا کردند، امروزه نیز این خانه های قدیمی که قدمتشان به دوره قاجار می رسد در نقاط مرکزی شهر تبریز به چشم می خورند ولی طی ده ها سال، آسیب هایی به آن ها وارد شده است که نیازمند ترمیم و بهسازی هستند.

حق پرست، مدیر کل میراث فرهنگی و گردشگری استان در خصوص نگهداری از این خانه ها می گوید: خانه های تاریخی ضمن مرمت های اولیه نیاز به مراقبت دائمی دارند که این اداره کل در تلاش برای حفظ این ابنیه تاریخی همراه با استحکام بخشی به آنها است.

وی ادامه می دهد: باید برای حفظ و نگهداری این خانه ها اقدام به جذب مشارکت و سرمایه گذاری بکنیم که در این راستا قدم هایی برداشته شده است البته تبدیل این خانه ها به مکانی که رفت و آمدهایی در آن وجود داشته باشد نیز می تواند موثر باشد به طور مثال می توان به تبدیل خانه بهنام به عنوان دانشکده هنر و معماری اشاره کرد.

گزارش: فائزه زنجانی